

In dit nummer

- De weg naar een duurzame landbouw is nog lang
- Wageningen IMARES op expeditie naar de Zuidpool
- Samenwerking Wageningen UR en MNP officieel
- Project KwaliteitsSlag succesvol afgesloten
- Naar buiten met de topograaf
- Dialogen verduurzaming Nederlandse landbouw
- Andere ogen op natuur
- Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap
- Klimaatverandering versterkt versnipperingseffect
- Naar een duurzame visserij in Nederland
- Nederlandse natuur belangrijk voor Europa
- Baten van de Kaderrichtlijn Water in het Friese Merengebied

Wot's new is een uitgave van de eenheid WOT Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen UR. Deze Nieuwsbrief bevat informatie over alle wettelijke onderzoekstaken natuur en milieu.

Redactie: Wichertje Bron & Bram ten Cate
WOT Natuur & Milieu
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 47 78 44
E-mail: info.wnm@wur.nl
Internet: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl

Abonnement

Aan- of afmelden voor de Nieuwsbrief kan uitsluitend via bovenstaand mailadres. Informatie uit deze Nieuwsbrief mag worden overgenomen mits de bron wordt vermeld.

Nummer 16 van de Nieuwsbrief verschijnt in februari 2008.

De weg naar een duurzame landbouw is nog lang

Geert van Duinhoven

Uit het rapport 'Duurzame ontwikkeling van de landbouw in cijfers en ambities' dat het MNP onlangs opstelde, blijkt dat we niet op de goede weg zitten richting een duurzame landbouw. Bij de huidige trends is het twijfelachtig of de langetermijndoelen uit het Nationaal Milieubeleidsplan worden gehaald. Daarvoor geeft het beleid te weinig impulsen en zitten er te veel onzekerheden en onduidelijkheden in het beleid. Hayo Haanstra (ministerie van LNV) en Henk van Zeijts (MNP) discussiëren over het onderzoek en wat dit betekent voor het beleid.

De landbouw moet meer duurzaam worden. Dat is een van de doelstellingen van de opeenvolgende kabinetten sinds de jaren negentig van de vorige eeuw. Milieuproblemen, uitbraken van dierziekten, problemen met dierenwelzijn en voedselschandalen maakten duidelijk dat er iets moest gebeuren in de landbouwsector. In 2001 pleitte de Commissie Wijffels voor een herontwerp van de veehouderij en het Nationaal Milieubeleidsplan 4 voor een transitie naar een duurzame landbouw. Ideeën kwamen er vervolgens genoeg om de landbouw meer duurzaam te maken. Er werd beleid gemaakt, de sector ging aan de slag met innovaties, er was aandacht voor dierenwelzijn, milieu en ook de sociale kant van het bedrijf. Maar het kabinet wilde natuurlijk ook

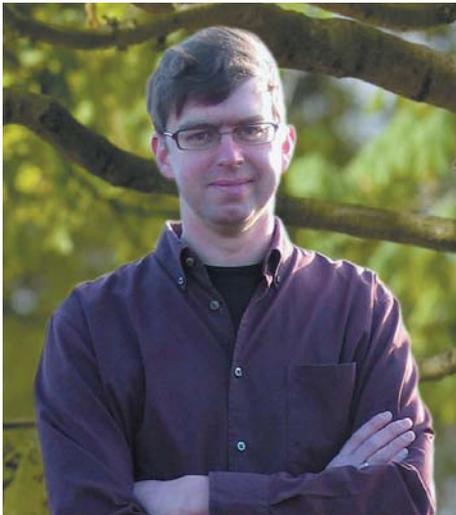
wel weten of al die acties daadwerkelijk leiden tot een meer duurzame landbouw. Het ministerie van LNV en het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) vroegen aan de WOT Natuur & Milieu en het LEI om in kaart te brengen hoe de vooruitgang waren.

In eerste instantie zijn vooral veel cijfers verzameld over economische, ecologische en sociale indicatoren: hoe staat het met milieu en natuur, hoeveel wordt er verdiend, hoeveel bedrijven hebben een opvolger en hebben dus nog toekomst, hoe staat het met de openheid naar de samenleving? Hayo Haanstra is beleidscoördinator Milieu & Duurzame ontwikkeling bij de Directie Platteland van het ministerie van LNV. Volgens hem zijn die cijfers weliswaar

Foto: Bram ten Cate

Van Zeijts: "De sector lost eigenlijk alleen de problemen op als het direct hun imago schaadt."

belangrijk, maar zeggen ze nog niets over de vraag of het nu goed of fout gaat. "Ik bedoel daarmee dat de cijfers nog niet zeggen hoe de sector de afwegingen maakt, hoe belangrijk de mensen duurzaamheid vinden, hoe ze denken over hun toekomst. Daarom hebben we samen met de WOT Natuur & Milieu en het MNP zes sectordialogen gehouden. Via die dialogen met mensen uit de hele keten, wilden we te weten komen hoe er in de sectoren gedacht wordt over verduurzaming van de landbouw. We wilden de ambities van de landbouw op papier krijgen."

De dialogen bestonden uit gesprekken waarbij gemiddeld zo'n twintig mensen van een landbouwsector aanwezig waren. De opzet van de dialogen was overal gelijk en het is de bedoeling om de dialogen over een aantal jaar te kunnen herhalen. Daarmee zal, nog beter dan nu, een echte trend in ambities van de sectoren in beeld kunnen komen.

Imago

De cijfers over de duurzaamheid en de uitkomsten van de dialogen heeft het MNP samengebracht in een syntheserapport dat minister Verburg aan de Tweede Kamer heeft aan-

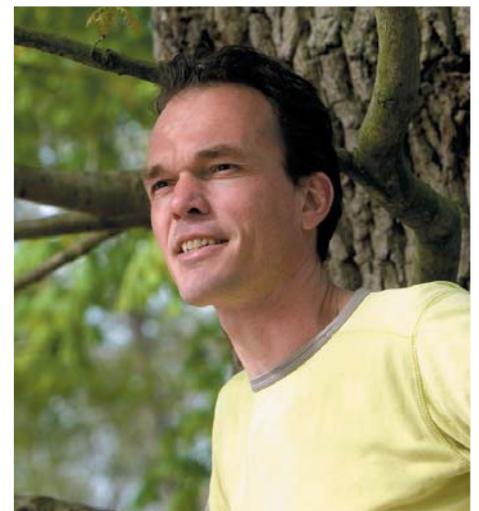
geboden. Uit het rapport blijkt dat de cijfers over het algemeen een positieve ontwikkeling laten zien: de milieudruk is gedaald, er is meer agrarisch natuurbeheer, het gaat zeker de laatste twee jaar economisch goed in de landbouw en de landbouw staat meer open voor wensen van de samenleving.

Wat moeten we hier nu uit concluderen? Henk van Zeijts is onderzoeker van het MNP en heeft het syntheserapport opgesteld. "Een harde conclusie uit het onderzoek is dat er weliswaar een positieve tendens is, dat de sector bezig is met duurzaamheid, maar dat de milieudoelstellingen op deze manier niet gehaald zullen worden. De ambitie van de sector om nog meer milieuwinst te behalen, is de afgelopen jaren niet toegenomen. Dit is zorgwekkend, te meer omdat de meeste agrariërs de afgelopen jaren de gemakkelijke en goedkopere maatregelen hebben genomen. Ook is gebleken dat de sector eigenlijk alleen de problemen oplost als het direct hun imago schaadt. Denk aan het vraagstuk van dierenwelzijn en voedselveiligheid. Als die in het geding zijn, dan werkt de sector daar meteen aan, juist omdat dat het imago van de sector schaadt. Maar voor milieuaspecten werkt dat niet zo. En daarom denken wij dat het bij de huidige trends twijfelachtig is dat de langetermijndoelen uit het NMP4 worden gehaald. Uit de dialogen blijkt dat de sectoren zelf het idee hebben dat ze al een heel eind zijn. Ze denken zelf dat ze de doelen voor 2020 wel zullen gaan halen. Terwijl uit onze synthese blijkt dat de langetermijndoelen zonder extra beleid waarschijnlijk helemaal niet haalbaar zijn. Daarvoor heeft het beleid te weinig impulsen gegeven en zitten er te veel onzekerheden en onduidelijkheden in het beleid. Dus is er toch een overheid nodig die de verantwoordelijkheid weer neemt en duidelijkheid geeft."

Dilemma's

Dus in feite pleit het syntheserapport voor meer beleid, wellicht ook meer regels en dus

niet alleen meer uitgaan van de eigen verantwoordelijkheid van de sectoren. Gaat het die kant op? Haanstra: "Daar gaat de politiek natuurlijk over. Wel weet ik dat we als ministerie de conclusies van het syntheserapport en de uitkomsten van de dialogen zullen inbrengen in het beleid. We weten nu hoe de sectoren denken over hun positie en hun ambities richting een meer duurzame landbouw. Daar moeten we ons voordeel mee doen bij het formuleren van beleid. Een van de conclusies uit het rapport waar we in ieder geval iets mee moeten is de kwestie van de dilemma's tussen de verschillende duurzaamheidsdoelen. In het rapport staat dat er weliswaar voor de verschillende duurzaamheidsthema's nog enige vooruitgang mogelijk is, maar dat er ook keuzes nodig zijn. Bijvoorbeeld maatregelen voor dierenwelzijn zijn lang niet altijd ook positief voor het milieu of voor het inkomen van de boer. De landbouwsector heeft ons duidelijk laten zien dat er een helder beeld moet zijn van een duurzame landbouw om naar toe te werken en om de diverse afwegingen mee te beoordelen. Ik denk dat daarmee weer een belangrijke stap gezet kan worden richting een meer duurzame landbouw".

Haanstra: "Landbouwcijfers zijn weliswaar belangrijk, maar zeggen niets over de vraag of het nu goed of fout gaat."

Wageningen IMARES op expeditie naar de Zuidpool

Wichertje Bron

Op 28 november is de Polarstern vertrokken met aan boord het team van Wageningen IMARES. Deze Texelse groep met aan het hoofd Jan Andries van Franeker, onderzoekt de relatie tussen aantallen toppredatoren, zoals zeevogels en zeezoogdieren, en de hoeveelheid prooi in de bovenste waterlaag van de deels met zeeijs bedekte Lazarev Zee. Daarvoor zijn ze zo'n tien weken onderweg. Op www.pooljaar.nl houdt het team een weblog bij waar u alle ontwikkelingen kunt volgen.

Samenwerking Wageningen UR en Milieu- en Natuurplanbureau officieel

Op 23 november hebben Wageningen UR en het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Al vele jaren voert Wageningen UR onderzoek uit voor het MNP en werken onderzoekers mee aan producten als Natuurbalans en Natuurverkenning. Het is bijna tien jaar geleden - om precies te zijn op maandag 24 december 1997 - dat deze samenwerking bij wet is geregeld. Beide organisaties willen deze samenwerking verder intensiveren en optimaliseren.

De overeenkomst werd getekend door Klaas van Egmond, directeur van het MNP, en

Kees Slingerland algemeen directeur van de Environmental Sciences Group van Wageningen UR.

Slingerland betoogde dat de wettelijke onderzoekstaken die samen met en in opdracht van het MNP worden uitgevoerd, de meest sprekende en sprankelende werkzaamheden van de Environmental Sciences Group zijn. Van Egmond refereerde aan de start van de samenwerking tien jaar geleden. De plaatsing van de natuurplanbureaufunctie in Bilthoven was niet een logische keuze, Wageningen was vanzelfsprekender geweest, maar de samenwerking

tussen MNP en Wageningen UR is altijd heel goed geweest. Een zeer goede reden om de samenwerking te intensiveren.

Tot slot filosofeerde Bas Haring, hoogleraar "Publiek begrip van wetenschap" aan de Universiteit van Leiden over begrippen op het gebied van natuur en milieu. Allerhande onderwerpen passeerden de revue, van de evolutietheorie en verantwoordelijkheid voor klimaatverandering tot het begrip 'soort' en de ernst van het uitsterven van soorten. Medewerkers van Wageningen UR en MNP namen zijn uitdaging aan en filosofeerden met hem mee. *AWB*

Foto: Guy Ackermans

Klaas van Egmond en Kees Slingerland ondertekenen de overeenkomst.

Foto: Guy Ackermans

Project KwaliteitsSlag succesvol afgesloten

Jünt Halbertsma

Alterra en LEI hebben een forse verbetering gemaakt met de kwaliteit van een twintigtal simulatiemodellen en gegevensbestanden die ingezet worden bij studies van het MNP.

Om in staat te zijn tot het integreren van kennis voor de rijksoverheid is het MNP vaak aangewezen op het gebruik van simulatiemodellen en grote gegevensbestanden. Een aantal daarvan zijn in beheer bij Alterra en LEI. Omdat fouten in deze modellen en bestanden tot ver-

keerde beleidsbeslissingen kunnen leiden is een goede kwaliteitszorg van essentieel belang. Al in 2002 concludeerde de 'Taskforce Kwaliteitsborging databestanden en modellen' dat de kwaliteit van dertig Alterra en LEI databestanden en modellen wetenschappelijk weliswaar 'up to date' zijn, maar dat de documentatie en kwaliteitsborging vaak sterk te wensen overlaat. Dat was reden voor de WOT Natuur & Milieu om in 2004 samen met de leiding van Alterra en LEI, aangevuld met kennisbasismiddelen, ruim 1 miljoen euro bijeen te brengen voor het Project KwaliteitsSlag. In dit verbeterproject zijn een twintigtal belangrijke en risico-

volle WUR-modellen en -bestanden die door MNP worden gebruikt op het basiskwaliteitsniveau gebracht. Ruim de helft van deze verbeteracties is inmiddels succesvol afgerond, de rest zal binnenkort volgen. Naast deze verbeteracties lopen ook een tweetal onzekerheidsanalyses van modellentreinen. Deze studies geven meer inzicht in de onzekerheden in de uitkomsten van een keten van gegevensbestanden en simulatiemodellen.

De WOT Natuur & Milieu zal de komende jaren, in nauwe samenwerking met MNP, aandacht blijven geven aan de kwaliteitsborging van modellen en bestanden.

Foto: Bram ten Cate

Naar buiten met de topograaf

Wim Daamen en Wim Nieuwenhuizen

Volgen wat er buiten in natuur en landschap gebeurt is een onderdeel van veel projecten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Eén van de bronnen voor het monitoren is de Topografische kaart (Top10) van de Topografische Dienst Kadaster (TD Kadaster).

Het gebruik van de Top10 voor monitoring stelt hoge eisen, waaraan de huidige Top10 niet kan voldoen. Hierdoor ontstaan regelmatig terugkerende problemen: niet alles staat in de Top10 en ook is niet duidelijk of wat erin staat echt de werkelijkheid is.

Daarom hebben het MNP en de WOT Natuur & Milieu de TD Kadaster uitgenodigd om samen buiten te bekijken hoe de gegevensinzameling van de Top10 plaatsvindt, maar ook om te vertellen waarvoor het MNP de Top10 gebruikt en tegen welke problemen onderzoekers aanlopen. Op vrijdag 2 november gingen topograaf Eliza Reinders en accountmanager Hans van Kampen van het TD Kadaster hiervoor een dag het veld in met de onderzoekers.

Vier onderwerpen passeerden tijdens deze excursie de revue: kleine landschapselementen (Kernkwaliteiten Landschap), bebouwing (Verrommeling), bos (Kyoto) en riet/dras (Biodiversiteit-modellen).

De excursie leverde zowel bij de gebruikers als bij de producent belangrijke inzichten op. Enkele belangrijke noties die aan het licht kwamen: de gegevensinwinning is bij de Top10 gericht op het maken van een topografische kaart. De Top10 voldoet daardoor niet goed aan de eisen die voor monitoring en andere ruimtelijke analyses gesteld worden. Ten tweede bleek gegevensinwinning van de vier onderwerpen een lage prioriteit te hebben bij het maken van de Top10.

Afgesproken is daarom dat de WOT Natuur & Milieu, het MNP en TD Kadaster samen de mogelijkheden verkennen om tot een Top10 te komen die beter aansluit bij het planbureauwerk.

Wordt Vervolgd!

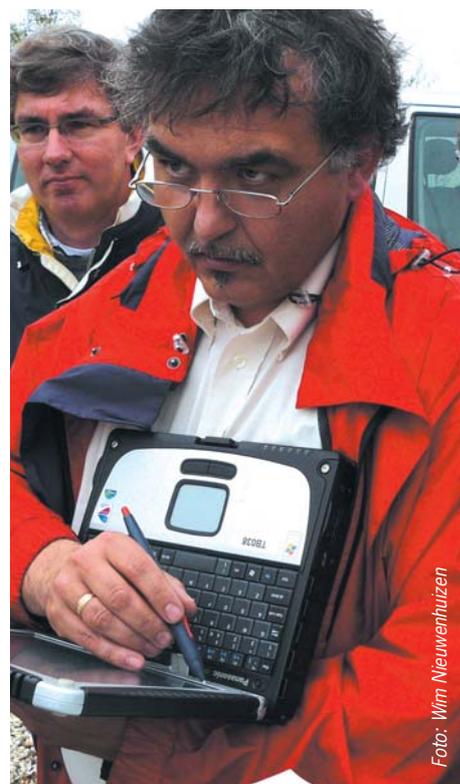

Foto: Wim Nieuwenhuizen

Dialogen verduurzaming Nederlandse landbouw

Sectordialogen over verduurzaming van de Nederlandse landbouw hebben ambities en aanbevelingen opgeleverd die het ministerie van LNV kan gebruiken bij de beleidsvorming. Belangrijke ambitie voor de sectoren is rentabiliteit en continuïteit, maar ook blijkt dat ambities voor maatschappelijk draagvlak erg belangrijk zijn. Verder zijn ambities over milieu, innovatie en kwaliteit van het landschap zijn naar voren gekomen.

De dialogen hebben diverse aanbevelingen opgeleverd om de ambities te realiseren. Het onderwijs zou een rol kunnen vervullen in innovatie en het verbeteren van het imago van de landbouwsector. De overheid zou ondernemerschap en werkgeverschap moeten stimuleren en zorgen voor bedrijfseconomisch gunstige randvoorwaarden. De landbouwsector zelf moet samenwerking opzoeken en de produc-

tieprocessen waar mogelijk aanpassen aan de duurzaamheidsprincipes.

Het ministerie van LNV heeft in 2006 aan de WOT Natuur & Milieu gevraagd haar te helpen bij de monitoring van de door het ministerie ingezette transitie naar een verduurzaming van de Nederlandse landbouw. Naast cijfers wilde het ministerie inzicht in ambities en houding van de sectoren. De resultaten van de dialogen zijn verschenen in WOT-rapport 44. De methodiekbeschrijving van de dialogen staat in WOT-rapport 45. Een verslag van de dialogen is te vinden in WOT-werkdocument 66.

Het Milieu- en Natuurplanbureau heeft samen met Wageningen UR en CLM Onderzoek en Advies de resultaten van de dialogen geplaatst naast de cijfers en eerder verschenen nota's. Hiervan is het synthese-rapport 'Duurzame ont-

wikkeling van de landbouw in cijfers en ambities; veranderingen tussen 2001 en 2006' verschenen. Belangrijkste conclusie van dit rapport is dat de landbouw meer duurzaam wordt, maar dat het beleid niet aansluit op de langetermijndoelen die in het Nationaal Milieubeleidsplan-4 zijn gesteld. Meer informatie: www.mnp.nl.

Meer informatie

Borgstein, M.H. et al., 2007. Dialogen over verduurzaming van de Nederlandse landbouw; ambities en aanbevelingen vanuit de sector. WOT-rapport 44. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Groot, A.M.E., et al., 2007. Dialogen over verduurzaming van de Nederlandse landbouw. Gestructureerde sectordialogen als onderdeel van een monitoringsmethodiek. WOT-rapport 45. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Andere ogen op natuur

Jongeren vinden Nederlandse natuur saai en onaantrekkelijk. En zowel jongeren als allochtonen hechten minder belang aan natuurbescherming dan volwassenen, autochtone Nederlanders. Allochtonen hechten relatief meer belang aan de bescherming van de agrarische landschappen. Dat zijn de uitkomsten van onderzoek dat Alterra in opdracht van de WOT Natuur & Milieu en het Milieu- en Natuurplanbureau deed naar de natuurbeleving van jongeren en allochtonen. De bevindingen zijn van een kritische noot voorzien door vier gastschrijvers die elk een eigen kijk bieden op het onderwerp.

Om ervoor te zorgen dat het natuurbeleid afgestemd blijft op de wensen en behoeften van zoveel mogelijk Nederlanders, is het belangrijk om inzicht te hebben in de verschillende natuurvisies die inwoners van Nederland hebben. Over twintig jaar zal een kwart van de Nederlandse bevolking uit allochtonen bestaan. En de jongeren van nu zijn over enkele jaren stemgerechtigde volwassenen. We moeten daarom niet alleen weten hoe volwassenen, autochtone Nederlanders denken, maar moeten ook de visies op natuur kennen van bijvoorbeeld allochtonen en jongeren.

Allochtonen blijken het nut van natuur belangrijk te vinden. Het plukken, rapen en eten van voedsel en het elkaar ontmoeten in de natuur staan centraal. Allochtonen ervaren natuur ook als minder kwetsbaar en hechten in algemene zin minder belang aan natuurbescherming dan autochtonen. Het beschermen van het agrarisch landschap vinden ze daarentegen even belangrijk als autochtone Nederlanders. Jongeren vinden de Nederlandse natuur saai en weinig uitdagend. Ze hechten minder belang aan natuurbescherming dan volwassenen. Bescherming van het agrarisch landschap vinden ze al helemaal niet belangrijk.

Dat kan het draagvlak onder het natuurbeleid onder druk zetten. Maar verschillende natuurbeelden bieden ook kansen. Die worden in de WOT-studie verder uitgewerkt./WB

Meer informatie

Buijs, A.E., M.H.G. Custers en F. Langers, 2007. Natuur door andere ogen bekeken. De natuurbeleving van allochtonen en jongeren. WOT-studie 5. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Presentatie WOT-studie

Karin Sollart

Op 28 november werd de studie 'Natuur door andere ogen bekeken' gepresenteerd. Bij deze presentatie waren ook veel jongeren en enkele Nederlanders van buitenlandse afkomst aanwezig. Tijdens een wandeling door het drassige natuurgebied Meinerswijk, in het onderzoek beoordeeld door de doelgroepen, werd gepraat over drie prikkelende stellingen:

1. Een natuurgebied in de stad moet je als park inrichten; biodiversiteit komt op de tweede plaats.
2. Natuureducatie slaat de plank mis: je moet niet de mensen naar de natuur maar de natuur naar de mensen brengen.
3. Natuur is voor natuurliefhebbers; niet ieder een voelt zich daar thuis.

De stellingen ontlokten tijdens en na de wandeling nogal wat discussie en vroegen duidelijk om meer nuances. Zo vonden veel aanwezigen dat een natuurgebied in de stad als zodanig best kan bestaan, maar dat bereikbaarheid en toegankelijkheid groot (genoeg) moeten zijn, opdat diverse groepen er gebruik van kunnen maken. Dit kan bijvoorbeeld door bepaalde (inrichtings-)maatregelen uit te voeren, zodanig dat de biodiversiteit daar niet onder leidt. Dat natuureducatie de plank mislaat, werd breed weerlegt. Het belang om zowel de natuur naar mensen te brengen als mensen naar de natuur werd door de aanwezigen wel onderschreven. En natuur is echt niet alleen voor liefhebbers: iedereen moet er van kunnen genieten!

De middag werd afgesloten met het overhandigen van het boekje aan Seppe Raaphorst, Directeur Natuur van LNV. In zijn reactie benadrukte Raaphorst het belang van kennis over de beleving van natuur door deze doelgroepen voor het beleid. Het thema 'jongeren en natuur' is op dit moment in Den Haag een belangrijk onderwerp van discussie.

Foto: Lex Broere

Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap

Macro-economische ontwikkelingen beïnvloeden de ontwikkeling van natuur en landschap in grote mate. Dit was voor het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP) aanleiding om te vragen naar een analyse van deze relatie. Het onderzoek is verricht door het LEI.

Allereerst wordt de theorie van de Groene Kuznetscurve onderzocht. Deze theorie stelt dat groei bij lage welvaartsniveaus leidt tot

meer milieu- en natuuraantasting, maar dat bij hogere welvaartsniveaus groei juist leidt tot minder milieu- en natuuraantasting door verschuivingen in voorkeuren, technologie en sectorstructuur. Voor zover deze relatie opgaat, lijkt overheidsbeleid daarbij een grote rol te spelen.

Dat overheidsbeleid moet dan wel efficiënt zijn. Daarvoor zijn helderheid, stabiliteit en consis-

tentie in beleid van groot belang. Dit laatste wordt uitgewerkt aan de hand van twee voorbeelden. Allereerst de grondmarkt, waar het grote prijsverschil tussen grond voor woningbouw en bedrijventerreinen een signaal is dat het aanbod van bedrijventerreinen te groot is. Er wordt daardoor te veel natuur en landschap aan bedrijven opgeofferd. Ten tweede de disconteringsvoet. Consistentie vereist dat deze bij alle evaluaties hetzelfde moet zijn. Via schaduwrijzen kunnen buiten de evaluatie om genomen fundamentele beslissingen over natuurwaarden in de kosten-baten analyse worden verwerkt.

Als uitsmijter wordt gesuggereerd dat de conjuncturele timing van natuuraankopen voor de Ecologische Hoofdstructuur de grondprijsbeweging heeft versterkt en grondaankopen duurder dan nodig heeft gemaakt. /WB

Meer informatie

Woltjer, G.B., 2007. Betekenis van macro-economische ontwikkelingen voor natuur en landschap. Een eerste oriëntatie van het veld. WOT-rapport 50. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Klimaatverandering versterkt versnipperingeffect

Er bestaat nog veel onduidelijkheid over de (ruimtelijke) consequenties van klimaatveranderingen voor soorten en levensgemeenschappen. Onderzoekers van Alterra ontwikkelden kentallen voor de gevoeligheid van vaatplanten voor habitatversnippering en klimaatverandering. Deze kentallen blijken een deel van de waargenomen trends over de twintigste eeuw te kunnen verklaren. Binnen de groep soorten met een hoge gevoeligheid voor klimaatverandering nemen de soorten met hoge gevoeligheid voor versnippering het meest af. Dit resultaat ondersteunt de theorie dat effecten van klimaatverandering op biodiversiteit worden uitvergroot door fragmentatie.

Uit het onderzoek blijkt onder andere:

- inheemse soorten gaan meer achteruit dan uitheemse soorten.
- binnen de groep inheemse soorten gaan de noordelijke en montane soorten het meest achteruit.
- ingeburgerde soorten die na 1500 in Nederland geïntroduceerd zijn laten een toename zien in voorkomen.
- nieuwe plantensoorten kunnen economische en milieuproblemen veroorzaken. Sommige veroorzaken die al.
- ook verstedelijking vormt een verklaring voor de waargenomen trends, al is de mate waarin verstedelijking een rol speelt nog niet duidelijk.

Om de gevoeligheid voor klimaatverandering te schatten, zijn twee methodes gebruikt: een bestaand regressiemodel voor 20% van de Europese vaatplanten (EuroMove) is aangevuld met een risico-inschatting op basis van karakteristieken van het geografisch areaal (grootte van het areaal en ligging van Nederland ten opzichte van de rest van het areaal).

Meer informatie

Ozinga, W.A., M. Bakkenes en J.H.J. Schaminée, 2007. Sensitivity of Dutch vascular plants to climate change and habitat fragmentation. WOT-rapport 49. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Naar een duurzame visserij in Nederland

Natuureservaten bieden in veel gevallen de beste bescherming aan de natuur, maar ook de visserijsector kan door zelfregulering, bijvoorbeeld via certificering, bijdragen aan marien natuurbehoud. Dit blijkt uit een internationale vergelijking van visserijbeheer in het kader van natuurbeheer, uitgevoerd door IMARES en het LEI in opdracht van het Milieu- en Natuurplanbureau en de WOT Natuur & Milieu.

Over de gehele wereld zien we een patroon waarbij visserijen in toenemende mate niet

alleen zichzelf benadelen door overbevissing, maar ook de ecosystemen schaden waarin wordt gevisd. Dit is een gegeven dat niet dateert van gisteren of vandaag. Sommige negatieve effecten hebben een lange geschiedenis.

Doel van dit onderzoek was het vinden van voorbeelden van levensvatbare en duurzame visserijpraktijken, waarbij een zodanig beheer wordt gevoerd dat geen significante schade aan het ecosysteem wordt aangericht. De onderzoekers wilden hieruit lessen trekken die

toepasbaar waren voor Nederland. Er bleken nauwelijks voorbeelden te vinden waarin de visserij zodanig werd beheerd dat er geen schade aan de natuur was. Wel waren verschillende voorbeelden bekend waarbij de effecten op de natuur, naast de effecten op de geëxploiteerde visbestanden, op een of andere manier een rol spelen in het beheer. Eén voorbeeld hiervan vormt het Marine Stewardship Council (MSC). Deze vorm van certificering van visserijactiviteiten wordt aangestuurd door een onafhankelijke, wereldwijde non-profit organisatie die

Foto: Bram ten Cate

streeft naar een verantwoorde en duurzame vorm van exploitatie van visbestanden en naar gezonde mariene ecosystemen. Het rapport concludeert dat het MSC-certificaat geen absolute garantie biedt tegen schade aan de natuur, maar wellicht toch een goed uitgangspunt vormt voor een proces waarbij wetenschappelijke onzekerheden kunnen worden verkleind en de schade aan ecosystemen kan worden beperkt.

In het rapport wordt nagegaan welke andere mogelijkheden aanwezig zijn om te komen tot

een meer duurzame visserij, met een zo beperkt mogelijk negatief effect op andere onderdelen van het ecosysteem. Eén van de opties is het instellen van beschermde gebieden (Marine Protected Areas). Het rapport besteedt uitgebreid aandacht aan de mogelijkheid dat vissers zelf positieve bijdragen leveren aan het beheer van beschermde gebieden: co-management. Geconcludeerd wordt dat zelfregulering door de visserijsector wel degelijk kan bijdragen aan marien natuurbehoud. Waarschijnlijk kan dit alleen worden gerealiseerd wanneer er vanuit de overheid en

de samenleving meer druk wordt uitgeoefend op de sector om dergelijke zelfregulering te bewerkstelligen. /WB

Meer informatie

Ens, B.J. et al., 2007. International comparison of fisheries management with respect to nature conservation. WOT-rapport 42. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Foto's: Bram ten Cate

Nederlandse natuur belangrijk voor Europa

Behoud van biodiversiteit vindt steeds meer plaats vanuit een internationaal perspectief. Alterra zocht daarom uit in welke mate Nederland een Europese verantwoordelijkheid draagt voor in ons land voorkomende natuurwaarden.

Op basis van vijf criteria werd bepaald voor welke plantengemeenschappen en soorten Nederland in Europa een belangrijke rol speelt. Deze criteria zijn: het relatieve aandeel van het Europese areaal, de relatieve oppervlakte binnen Europa, de ligging ten opzichte van het (Europese) areaal, het voorkomen op een internationale Rode Lijst en andere specifieke redenen.

Hieruit blijkt dat Nederland van groot internationaal belang is voor 34 plantengemeenschappen (40% van de in ons land voorkomende), 43 vaatplanten (3%), 47 mossen (8%), 7 zoogdieren (10%), 2 reptielen (25%), 2 amfibieën (12%) en 10 zoetwatervissen (16%). Voor twee plantengemeenschappen en één soort herbergt ons land meer dan de helft van de Europese populatie of het Europese areaal. Dat zijn de verbonden Sedo-Cerastion (droge stroomdalgraslanden) en Polygalo-Koelerion (droge, kalkrijke duingraslanden) en de noordse woelmuis. Daarnaast zijn er twee plantengemeenschappen en acht soorten waarvan ons land

meer dan tien procent van het areaal omvat of meer dan een tiende van de populatie of oppervlakte herbergt.

Het grootste deel van deze plantengemeenschappen en soorten komt voor op de hogere zandgronden en langs de kust. Daarnaast zijn het rivierengebied en de laagvenen internationaal gezien erg belangrijk.

Van de plantengemeenschappen van internationale betekenis worden er dertig afgedekt door Habitattypen van de EU-Habitatrichtlijn. Opvallend is dat drie van de vier gemeenschappen die niet afgedekt zijn betrekking

hebben op mantel- en zoombegroeiingen. Van de 111 soorten met internationale betekenis zijn er twintig beschermd onder de EU-Habitatrichtlijn en staan er 58 te boek als nationale doelsoort voor de natuurdoeltypen. Vooral de mossen komen er bekaaid vanaf. /WB

Meer informatie

Janssen, J.A.M. (red.) et al., 2007. Internationaal belang van de nationale natuur. WOT-rapport 43. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Foto: Marië Sanders

Baten van de Kaderrichtlijn Water in het Friese Merengebied

Sinds eind 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht. Deze richtlijn moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. Het LEI heeft in opdracht van de WOT Natuur & Milieu de kosten en baten bepaald van het bereiken van de KRW-doelstellingen en het uitvoeren van de KRW-maatregelen in het Friese Merengebied.

Naast het voortzetten van het huidige beleid zijn twee alternatieve varianten opgesteld: een pakket dat de hoogste baten etaleert (Maximaal Plus Pakket) en een pakket dat tussen voortzetting van het huidige beleid en het Maximaal Plus Pakket in zit (de tussenvariant).

Om de omvang van de kosten en baten van de KRW te bepalen is een interactieve MKBA-methodiek toegepast. Aan de ene kant zijn experts geconsulteerd en is literatuurstudie

verricht. Aan de andere kant is overlegd met regionale stakeholders.

De kosten en baten zijn bepaald voor de periode 2007-2057 ten opzichte van bestaand beleid. De baten nemen toe in beide varianten. In de tussenvariant zijn de baten 42 miljoen euro, in het Maximaal Plus Pakket bedragen ze 325 miljoen euro. De kosten zijn in beide gevallen groter dan de baten: 159 miljoen euro voor de tussenvariant, 770 miljoen euro voor het Maximaal Plus Pakket. In de tussenvariant zijn de baten als gevolg van de waardeverhoging van woningen belangrijk (ongeveer 54 procent). De bruto baten van het Maximaal Plus pakket worden voor een belangrijk deel bepaald door recreatiebaten (22 procent) en de waardeverhoging van woningen (27 procent). Overigens zijn de baten die samenhangen met natuur en landschap minder hard dan de kosten.

Een meerwaarde van dit onderzoek is de uitwerking van een methode om een kosten-baten analyse uit te voeren op regionaal niveau, waarbij expliciet gebruik wordt gemaakt van kennis uit het gebied. Zonder deze kennis zullen locatiespecifieke omstandigheden onderbelicht blijven. Als de MKBA-stappen expliciet worden doorlopen met de stakeholders komen de uitkomsten beter tot hun recht. Zij krijgen hierdoor beter inzicht hoe de cijfers tot stand zijn gekomen. Een interactieve MKBA zoals beschreven in dit rapport vergroot dan ook de acceptatie van de uitkomsten./WB

Meer informatie

Reijnhard, A.J., et al., 2007. Baten van de Kaderrichtlijn Water in het Friese Merengebied. Een interactieve MKBA-vingeroefening. WOT-rapport 48. WOT Natuur & Milieu, Wageningen.

Foto: MINA / WTB

De WOT Natuur & Milieu geeft drie reeksen publicaties uit:

WOT-studies, WOT-rapporten en WOT-werkdocumenten.

Een volledig overzicht van verschenen publicaties is te vinden op de website: www.wotnatuurenmilieu.wur.nl.

Publicaties van de WOT Natuur & Milieu zijn ook te verkrijgen bij het secretariaat.

Postadres:

Postbus 47, 6700 AA Wageningen.

Bezoekadres: Droevendaalsesteeg 3, Gebouw Gaia, kamer C.002.

E-mail: info.wnm@wur.nl

Telefoon: (0317) 47 78 44